

Uvod

Sistem radnog prava BiH se može raščlaniti na: specifično, individualno i kolektivno, domaće i međunarodno radno pravo. Najznačajnija podjela radnog zakonodavstva BiH oslonjena je na subjekte koji uspostavljaju prava i obaveze na radu i povodom rada, te predmet regulisanja i veže se za podjelu na individualno i kolektivno radno pravo. U okviru individualnog radnog prava centralni predmet regulisanja je radni odnos kao dobrovoljni ugovorni odnos između konkretnog posloprimca (zaposlenika/radnika) i konkretnog poslodavca, na osnovu kojeg se poslodavac, uključuje u organizirani proces rada, na način i pod uvjetima koji utvrdi poslodavac, lično obavljajući na profesionalnoj osnovi poslove radnog mjesta i ostvarujući na osnovu obavljenog rada pravo na plaću i druga utvrđena, garantirana i ugovorena prava i obaveze.

Zakonsko uređivanje individualnog radnog odnosa obuhvata institute radnog prava kojima se utvrđuje:

- zasnivanje i prestanak radnog odnosa (zaključivanje i raskidanje ugovora o radu);
- prava i obaveze koje se odnose na različite aspekte radnog odnosa (opšti uslovi za zaključivanje ugovora o radu, pravo na platu, odmore, odsustva..)
- procedure ostvarivanja i zaštite prava i obaveza na radu i u vezi rada (interna, sudska, upravna zaštita).

Ugovor o radu je jedna od centralnih kategorija u radnom pravu. Od svog nastanka pa sve do danas, njegov značaj nikada nije bio upitan. Ugovorom o radu određuju se tačne obaveze, tj. prava poslodavca, ali i obaveze, tj. prava zaposlenog. Ugovorom o radu se precizira radno mjesto zaposlenog, njegovo radno vrijeme, uslovi u kojima će raditi, ali i ono najvažnije: plaća. Sa aspekta poslodavca, relevantno je da ugovor o radu sadrži odredbe koje čuvaju njegove poslovne tajne (zabrana odavanja poslovne tajne), te odredbe o naknadi štete ukoliko je zaposleni prouzrokuje. On je najčešći pravni osnov zasnivanja radnog odnosa u svim državama sa tržišnim načinom privređivanja. Radi se o ravnopravnim strankama koje sklapaju ugovor sa unaprijed poznatim pravima i obavezama jedne i druge strane. Takođe treba podsjetiti da u pravnoj teoriji egzistira i shvatanje da je odluka o izboru akt uslovnog karaktera, jer je proizvođenje pravnih efekata ovog akta vezano odgodnim (suspensivnim) uslovom, koji je prihvaćen i od strane organizacije i od kandidata, a sastoji se u obavezi kandidata da stupi na rad kad odluka o izboru postane konačna, ako odlukom nije drugačije određeno. Ukoliko ovaj uslov ne bude ispunjen, tj. izabrani kandidat ne stupi na rad, donesena

odluka kao akt - uslov ne proizvodi pravno dejstvo i smatra se kao da nije donesena. Dakle, radni odnos se zasniva o rješenjem, a ne odlukom. Međutim, bez obzira na ovu promjenu u nazivu akta kojim se zasniva radni odnos, može se konstatovati da je sve ono što je navedeno u odluci o izboru, vrijedilo i za rešenje o zasnivanju radnog odnosa. Nakon perioda marginalizacije ugovora o radu, u našem se zakonodavstvu konačno donošenjem novih zakona o radu ugovor o radu ističe i dobija mjesto koje zaslužuje te postaje pravni osnov za zasnivanje radnog odnosa. Iako zakoni o radu kvantitativno nisu opširni, smatram da je njima sasvim kvalitetno regulisana materija radnih odnosa, ali i ugovora o radu. Za pojedinosti - postoje akti niže pravne snage: kolektivni ugovori (opšti i granski), pravilnici kod poslodavca, ...

Specijalistički/diplomski rad je se sastoji od četiri međusobno povezana dijela.

U prvom dijelu bit će prezentirane osnovne napomene ugovora o radu, nastanak i svrha ugovora o radu (historijski razvoj) .

U drugom dijelu će biti reći o:

-radnim odnosima (opći osvrt na radni odnos, nastanak i razvoj društveno- radnog odnosa, odlučivanje o prijemu u radni odnos).

Treći dio se odnosi na:

-uslove i smetnje za zasnivanje radnog odnosa, od kojih su najznačajniji (opšti uslovi za zasnivanje radnog odnosa, posebni uslovi za zasnivanje radnog odnosa, smetnje za zasnivanje radnog odnosa).

Četvrti dio (najvažniji dio) jeste sama tema specijalističkog rada „ugovor o radu“, gdje će biti objašnjeno:

- nastanak i svrhu ugovora o radu,
- elemente ugovora o radu,
- neke karakteristike ugovora o radu u institucijama BiH,
- stupanje radnika na rad,
- vrste ugovora o rad (ugovor o radu na određeno/neodređeno vrijeme, radni odnos sa pripravnikom, volonterski rad, privremeni i povremeni poslovi, rad kod kuće, radni odnos sa probnim radom, ugovor sa zaposlenikom koji se upućuje na rad u inozemstvo, ugovor o radu sa stranim državljaninom.)
- radno vrijeme,
- odmori i odsustva,
- plaće i naknade na plaće,

- prestanak ugovora o radu (način prestanka ugovora o radu, klasifikacija i razlozi prestanka ugovora o radu.

Četvrtim dijelom će biti zaokružena cjelina ovog specijalističkog rada, gdje slijede prilozi i zaključak.

Cilj ovog specijalističkog rada jeste ukazati na neke nepravilnosti u radu našim prošlim/budućim poslodavcima, iako je u Zakon sve to lijepo definisano, nažalost mnogi poslodavci ne rade u skladu sa Zakonom. Zbog toga je ova tema interesantna.